

detur una libra, et digna pœnitentia sedulo perquiratur.

3. Et ad emendationem ordinis, si vitæ sit amissio, super rectam weram in secundo gradu duæ libræ reddantur cum Deo digna pœnitentia. . . .

4.

5. Et ad emendationem ordinis, si plena infractio fiat, super rectam weram in quarto gradu quatuor libræ reddantur cum pœnitentia.

6. Et ad emendationem ordinis, super rectam weram in quinto gradu quinque libræ componantur cum idonea pœnitentia.

7. In sexto gradu sex libræ reddantur cum pœnitentia.

8. Et ad emendationem ordinis, septimo gradu infracto, septem libris super rectam weram emendetur cum injuncta pœnitentia.

A 9. Et ad ordinis [*suppl. emendationem*] infracta de pace digne componatur secundum factum. Semper enim debet iudicium factum, et moderatio secundum mensuram pro Deo et sæculo fieri, et de emendatione ordinis una pars episcopi, secunda sit altari, tertia societate. *Vide hæc supra sub titulo : De sacris ordinibus compensandis.*

Et in concilio episcoporum Londoniensi, cap. 12, sic habetur de congildonibus.

B Et diximus etiam omnibus illis qui in nostram gildseyram [sodalitium] vadium dederunt, si contingat eum [*lege unum*] mori, omnis congildo det unum panem et companagium pro anima ejus, et cantet unum quinquagenarium psalmorum, vel perquirat cantandum infra trigiuta noctes. *Jornalensis fol. 44.*

HOELI DBA

REGIS SEU PRINCIPIS TOTIUS WALLIÆ

LEGES ECCLESIASTICÆ

(Circa annum 940.)

Dei providentia Howel Dba (10) filius Cadell, C rex totius Cambriæ, videns suos walenses insolenter legibus abuti, accivit de quolibet *kemut* (id est *centuria*) totius regni sui sex laicos viros auctoritate et scientia pollentes, et omnes ecclesiasticos dignitate bacculosos, vel archiepiscopos, vel episcopos, abbates, vel priores de regno suo ad locum qui dicitur *Guin* super *Taff yn deved*, quam domum voluit ædificari virgis albis in hospitium sibi ad venandum, quando ad partes Demetiæ veniret, et ideo vocatur *Ty Guyn*.

Rex autem et congregati morati sunt ibidem per totam Quadragesimam, orantes Altissimum per jejunium perfectum, petendo gratiam ad bona faciendam secundum regis propositum, et de congregatis elegit rex duodecim laicos doctissimos, et unum clericum doctissimum qui vocabatur *Blangoridus*, ad instruendas sibi leges et usus, ut propinquius posset ad veritatem et justitiam intendi : et in tres partes scribi præcepit, quarum prima, lex curiæ suæ quotidianæ, secunda lex patriæ, tertia usus utriusque. Tres autem libros legis præcepit fieri consimiles, unum ad curiam suam quotidianam sequi semper, et alium ad curiam de *Dinewr*, et tertium ad curiam de *Aberfrau*, vel qualibet de tribus partibus Cambriæ, scilicet *Guenet* et *Powys*, et *Deheubarth* haberet in se auctoritatem legis, ad opus paratam.

I. Ex quo *distein* (id est præfectus, vel *œconomus*) in aula steterit post prandium in tribus festis principalibus ponens in ea pacem et regis, reginæ et optimatum curiæ, pacem illam transgredienti nusquam erit refugium et *navt. te' n'* omnium refugium. Si quis ergo refugium regis et omnium violaverit, nec usquam, nec ab unius refugio, vel a reliquis sanctorum defendi potest nisi ab ecclesia.

II. Qui sacerdoti *sarhaed* (id est injuriam) fecerit, vel eum occiderit, iudicio synodi puniatur præter *gueli tanavd*.

III. Hospitium sacerdotis et clericorum erit domus capellani villæ. Hospitium sacerdotis reginæ est insimul.

IV. *Offeirad euleu* (id est, sacerdos regis) contra Pascha regis indumenta habebit, quibus usus est in Quadragesima.

V. Simili modo sacerdos reginæ ipsius habebit indumenta, in quibus regina agat pœnitentiam. Sacerdos reginæ a regina equum debet habere. Sacerdoti et accipitrario, et *penkynynt*, et iudicii curiæ, et *gwrastraud afvyn*, equi a rege restaurantur cum opus fuerit. Terram suam tenebit liberam.

VI. Triplex est officium sacerdotis curiæ in placitis, scilicet lites discretas de scripto delere, lites indiscretas ad iudicium in scripto servare, et ad opus regis, quantum ad litteras missas et mittendas paratum esse, et nunquam ebriatum.

VII. Tria sunt iudici pertinentia, scilicet quæstiones solvere, lites discernere, et quod per iudicium discreverit, per vadimonium confirmare, si tunc litigans ei contradicit per aliud. Sic agit per annum. Anno autem elapso capellanus adeat ecclesiam, et cum eo duodecim officiales curiæ digniores, et missa celebrata, et oblatione ad missam ab omnibus facta, capellanus faciat eum jurare per sacrum incelebratum, et per altare, et reliquias superpositas, quod in tota vita sua nec prece, nec pretio, nec amore, nec odio falsum scienter faciet iudicium. Quo facto, ad regem venient, indicantes ei quæ circa eum acta sunt. Si regi gratum sit officium suum, illi præstabit, et locabitur in sede sibi debita. Tunc dabuntur ei *ouer elysseu*, a rege *taulbord*, a regina annulus aureus, quæ dona nec vendet, nec unquam donabit. Non debet iudex esse, nisi in tali solemnitate approbatur.

VIII. Et si aliquis de gentibus homicidæ vel occisi sit ecclesiasticus, sacris ordinibus vel religioni obligatus, vel leprosus, vel mutus, vel stultus, nihil reddet vel recipiet pro *galanas* (*id est* pretio homicidii). Nullam autem vindictam super eos vel ab eis propter occisum debet fieri, ne tales possint per legem istam ad reddendum vel recipiendum aliquo modo compelli.

IX. Si fur coram presbytero socios suos nominando manifestet, et affirmet hoc jurando in ostio cœmeterii, in ostio chori : quidquid de illo postea contingat, verbo presbyteri abinde de dicto illius absque contentione credendum est. Simili modo fit quando quis pro mercede dicat furem qui rem furatus est, et hoc faciat coram sacerdote modo prænotato. Si quis alicui deprædari dicitur, et ille negaverit, L hominum juramento habet negare. Hic est unus homo eorum cui soli creditur, scilicet *Measgar*, dictator continens cum testimonio sacerdotis, si ipse cum illo qui perdidit venerit coram sacerdote ad ecclesiam, et dicat ei sacerdos prohibendo similiter, ne pro Deo ducat eum in falsitatem hoc faciat in ostio ecclesie, si ibi juraverit se verum dicere, et non falsum : similiter faciat in introitu cœmeterii, deinde super altare idem faciat, et ille qui reus dicitur adhuc negaverit : sacerdos affirmat verbo suo ter quod vidit, et audivit, et semel jurando confirmet illud ; hoc facto, qui prius negaverit pro confitente habetur, nec poterit contradicere. Mercedem quidem statim habebit ille qui dictavit, et verbo sacerdotis testificantis dictatoris sacramentis non contradicetur, et *sinz* pro confitente habetur, et dicitur hoc *dogynuariac*.

X. Tria sunt genera *dirvy* (*id est*, multæ), unum de pugna, alterum *treis*, id est raptu, tertium de furto. Duplex autem sit *dirvy*, et duplex *camlurv*, in curiâ et in ecclesia quæ ecclesia si summa fuerit, de pugna quæ in cœmeterio agitur, quatuordecim libræ sunt reddendæ. Si vero extra, id est in *nodva* (*id est*, asvlo), septem libræ ; quarum li-

brarum abbati medietas cedit, si legalis sit, id est, ecclesiastica doctrina instructus et litteratus : altera medietas presbytero et canonicis ibi Deo servientibus. Talis divisio sit inter abbatem et presbyteros de pugna illorum scilicet, *navtur* (*id est*, refugium), qui ab abbate et presbytero refugium acceperint : sicque dividitur omne quod tantummodo sancto, non alteri, nec alii abbatum erogatur. De pugna in *nodva* sanguis et *cleis* stabunt pro testibus abbati et presbyteris per dignitatem ecclesiasticam abbatie.

XI. Lingua quantum omnia membra valet. Summa valentiæ omnium membrorum est octoginta octo lib. Sanguis cujuslibet hominum pretium est viginti quatuor denariorum. Sanguis Christi pretium est triginta denariorum, scilicet indignum videtur ut Dei sanguis hominis minoris pretii est.

XII. Tribus de causis poterit uxor a viro divertere, et suum *egveti* (*id est*, dotem) habere, scilicet si lepra vir inficitur, et si fetidum habeat anhelitum, et si cum ipsa coire non valeat. Ter a viro suo, si aliam cognoverit, *vynebwerth* (*id est*, satisfactionem) uxor habitura est, primo dimidiæ libræ, secundo libram, tertio cum toto jure suo libera *diliis* (publica vel soluta) poterit ab illo discedere. At si ultra tertiam vicem patienter sustineat, de cætero *vynebwerth* non habebit. *Redwit* dicit quod tertio triginta sol. quarto libera cum toto jure suo abiit, si patienter sustineat de cætero *vynebwerth* non habebit.

XIII. Cum puellæ suo tempore *cowll* (vestimenti genus) comparetur, nisi mane de illo antequam a viro consurgat a lecto voluntatem suam declaret, inter virum et mulierem commune erit. Si viro detur puella ætatem habens, dicatque vir illam ab alio defloratam percepisse, puella, si possit, quinque hominum juramento (scilicet patris et matris, fratris et sororis, et suo proprio) hoc falsum esse astruat et se ad illum advenisse incorruptam, scilicet, sit matura in pilis et uberibus, et si venerint muliebria ejus, id est *teithi*, ætatis *gveric* (*id est*, ephæbiæ). Si primo tacuerit, et secundo eam agnoverit, et sic usque ad mane cum illa dormierit, licet illam corruptam invenerit primo, de jure puellæ nihil potest auferre. Si vero statim hoc noverit, ad viros surrexit nuptiales, alia non contradicente, hoc eis testificaverit, nihil ei jure reddere debet.

XIV. Si cujus uxor de alio infametur, et hoc tamen sit incertum, septima manumulierum expurget. Si secundo infametur, cum quatuordecim. Si tertio cum quadam certitudine hoc dicatur, juramento L mulierum se expurgabit.

XV. Si qua mulier datores habuerit, sit vir sub dote sua usque ad septem annos ; et si habuerit tres noctes de septimo anno, totius substantiæ ejus medietatem in divortio eorum mulier habebit. Sub-

stantia autem hoc modo dividitur: Vir sues habebit, mulier oves. Postea mulier dividat, vir eligat. Et primo supellex sic dividatur: Omnia vasa lactis præter unum sinum, id est *bacol* mulieris erunt, et discos omnes habebit præter unum, . . . et illa duo viri erunt; currum vero cum uno jugo, et omnia vasa, potus et dolia viri erunt, quæ desuper vero mulieris. Si vir incontinenti aliam duxerit uxorem, vestimenta primi lecti, scilicet repudiatae mittere debet. Vir habebit caldarium et tapetum, id est *brycan* et pulvinar, et cultrum, et securim lignorum, et terebrum, etc.

XVI. Si uxorem suam quis sine lege repudiaverit, et aliam superduxerit, repudiata debet de jure domui redire, et in ea permanere per novem dies, et in nono die, si a viro omnino dimittatur, omnia quæ illius sunt, de domo prius exeant: et ultima rerum suarum ipsa de domo exeat: et postea vir repudiatam quietem, id est *dilyz* clamabit, superducta alia, quia de jure duas uxores insimul nullus debet habere. Si quis uxorem suam dimiserit, et postea ipsum operis sui pœnituerit, et illa viro alteri data fuerit: si prior vir eam poterit attingere unum pedem cum viro altero in lecto habentem, et alterum extra, prior de jure debet eam recuperare.

XVII. Si mulier negat adulterium, det juramentum L mulierum; similiter adulter negans, juramentum L virorum. Et tribus de causis datur tale juramentum: si videantur mulier veniens de loco ex una parte, et vir veniens ex altera parte ejusdem luci in eadem hora, vel si videantur insimul jacentes sub uno pallio, vel si videatur vir inter femora mulieris.

XVIII. Si qua mulier rem turpem cum alio viro, vel osculo, vel manu, vel stupro egerit, de jure potest repudiari a viro suo, et omnia jura sua debet amittere, etiam pro solo osculo, nedum pro aliis. Adulter pro stupro reddet injuriam cum una elevatione illi cujus uxorem violaverit, quia de genere hostilitatis est. Pro palpatione manuum in vulva, quæ dicitur *govys*, reddet injuriam sine elevatione. Pro osculo tantum adulter injuriam reddet, sed de injuria tertia pars cadet, quia non habuit rem cum ea ex toto, et hoc causa decipiendi eam, sic dicunt quidam, alii vero ut nisi consequantur, declaratur, qualitercunque facta fuerit.

XIX. Qui uxorem alicujus osculatur, quartam partem injuriæ ei reddet, similiter de *govys*, nisi in ludo qui dicitur *guare raffau*, vel in convivio, vel quando quis de longe venerit.

XX. *Goronvy ab morydyc* dicebat quod vir alterius uxore ipsa volente abutens, nihil debet reddere, dum mulier sui facti laudat auctorem; sed si factum notum fuerit, mulier habet viro suo *saraed* reddere, vel vir eam libere repudiet, et ab ea divertat.

XXI. Nemo feminam det viro antequam de mercede domino reddenda fidejussorem accipiat. Puella

A dicitur esse desertum regis et ob hoc regis est de ea *amaabyr* (id est, pretium virginitatis) habere. Si aliquam quis in *lathrud* (id est, raptus mulierum) adducat, et ad domum alicujus optimatis cum illa vadit, fidejussorem a viro de toto jure abductæ, antequam insimul dormiant, optimas accipiat.

XXII. Tres autem sunt homines quorum nullus potest per regem impignorare contra aliquod judicium. Primus est rex, ubi non poterit secundum legem in lite stare coram giudice suo, agendo, vel respondendo per dignitatem naturalem, vel per dignitatem terræ, ut optimas vel alius. Secundus est ecclesiasticus sacris ordinibus obligatus. Tertius est ecclesiasticus religiosus obligatus. Nemo enim secundum legem potest dare pignus contra judicium, nisi sub periculo pretii suæ linguæ, sed nullum pretium constitutum est in lege Howel super membrum et sanguinem, vel *saraed* ecclesiastici, ut sunt prædicti: et ideo nullus eorum potest dare vadium de jure contra judicium vel cum judicio. Omnia autem nocumenta sacrilega quæ fient ecclesiasticis, debent in synodo secundum legem ecclesiasticam emendari.

XXIII. Tres sunt homines quorum nullus potest esse per legem judex dignus. Primus est mendosus, id est *anavus*, vel cæcus, vel surdus, vel leprosus, vel stultus, qui sit semel ligatus propter stultitiam suam, id est *goyffvyltauc*, vel qui nesciat recte loqui, vel *cryc anennual*. Secundus est ecclesiasticus sacris ordinibus vel religioni obligatus. Tertius est laicus sine potestate judicandi per dignitatem terræ, vel servitoria.

XXIV. Tres sunt rei conquestores, a rege propter querelas suas puniendi. Primus est qui det pignus contra judicium quod per aliud, id est *ghurgvystyl*, et auctoritatem scriptam de legibus contra ipsum poterit confirmari; ille pretio linguæ suæ debet puniri. Secundus qui det pignus contra judicium quod super aliquem alium quam seipsum detur, ille suo *camlerv* (id est, multa) debet puniri. Tertius est, si quis careat dignitate impignorandi, videlicet sacerdos vel alius: licitum est ei contradicere judicio per auctoritatem de legibus: et si sic contradicat, et auctoritas ei fallat, *camlerv* amittat. Nemo autem per judicium litigiosum amittet plus quam *camlerv*, nisi vera sit impignoratio vadio contra vadium.

XXV. In lege Romana reperitur: Ubi numerus testium non definitur, ibi duo sufficiunt. Dicit quoque lex: Unius testimonium non est admittendum. Hoc vero dicitur quod novem homines sunt, quorum unicuique et soli in ferendo testimonio credendum est, sed tamen jurejurando. Primus est, dominus inter duos homines; ita tamen quod non sit particeps litis et rei ex lite consequendæ, et confiteantur contentionem suam prius coram domino suo fuisse, et non fuerit *undull* (id est uniformis). At si alter eorum negaverit, cum juramento negabit. In alio casu novem dies dantur do-

mino, ad connumerandum qualiter juramentum A præstiterit; sacerdoti vero ad idem dantur induciæ usque ad tempus quo possit missam celebrare. Secundus est, patronus sacerdos inter duos parochianos, inter duos monachos suos. Tertius est, pater inter duos ipsius filios, ponendo manum super caput illius contra quod testificatur, sic dicendo: Per Dominum qui me creavit de patre, et te de me, verum inter vos dico. Quartus est, iudex de iudicio suo, scilicet si quidem de iudicio quod inter eos iudex dederit dubitantes eertaverint. Quintus est, fidejussor de fidejussione sua, si partim negat, et partim confitetur. Sextus est, sacerdos de testimonio sibi attestato inter duos parochianos suos. Septimus est, puella de virginitate sua, si vir cui data est dixerit eam invenisse corruptam, ut jus suum ei tollat, jus ei tamen illa est, ei tamen credendum est antequam fuerit matura. Item de puella, si vi oppressa fuerit, et violator dixerit eam invenisse defloratam, contra eum testimonio puellæ credendum est. Octavus est, communis pastor villæ de animali ab alio inter animalia suæ custodiæ mortificato. Nonus est, latro ad patibulum ductus, et de morte sua certus: illius verbis sine sacramento, id est *creir*, de socio vel sociis credendum est, vel de re quam ipse furatus est. Iste scilicet socius ejus propter dictum alterius non debet vita seu membris condemnari. De verbis tamen illius qui suspenditur, manifestatur eum esse latronem, cui credendum est, sicut lege ista cautum est. Est ergo iste condemnandus, non ad vitam seu membra perdenda, sed ad redemptionem sui faciendum. De illo latrone, qui constituto juramento in patria, latrocinio non poterit se purgare. Eritque *dirvyus et n'ildeidyr guverth*.

XXVI. Fidejussor negans fidejussorem suam de septimo proximorum sibi redemptione negabit, vel solus jurans super septem altaria dedicata *of bridva divvad*; si partim negat, et partim profitetur, solus semel jurabit, et sic *kynnogyn*, si fidejussorem negaverit, scilicet de septimo.

XXVII. Si quis nomine emptionis rem aliquam ab aliquo acceperit, deinde ab hac vita ereptus res suas cum amicis reliquerit, cum ipse pro se de pretio rei acceptæ reddendo fidejussor exstiterit, id est *yn uach hymnogyn*, ab amicis præfatis, licet factum ignorantibus et obdormientibus, de rebus mortui pretium rei suæ venditor consequatur. Juret tamen de septimo proximorum sibi in redemptione super sepulcrum debitoris, si possit invenire; sin autem, super altare dedicatum, quod illi rem suam vendidit, et quod ipse pro fidejussore fuit.

XXVIII. Non debet fidejussor dari qui exsul est, neque qui fortior est; neque monachus, nisi consentiente abbate; neque scholaris, nisi magistro consentiente; neque femina, nisi domina fuerit principalis debitoris; neque filius, nisi patre consentiente, dum pater debet esse pro filio. Quamvis autem fidejubeant, alicujus eorum fidejussio non est compellenda.

XXIX. Tria sunt, sine quibus rex esse potest, scilicet, sacerdos ad missam celebrandam, et ad escas regis et potus benedicendos, et iudex curiæ ad causas discernendas et ad danda consilia, et familia quoque ad negotia regia parata.

XXX. Tribus hominibus vulnus linguæ redditur: regi semper; iudici, quando quis conatur ire contra iudicium; sacerdoti, quando quis conatur ire contra iudicium; sacerdoti, quando fuerit in ecclesia, sive in tribus festis principalibus.

XXXI. Ubicunque sacerdos familiæ et *distein* (id est, præfectus curiæ, vel œconomus) et iudex curiæ insimul fuerint, ibi erit dignitas curiæ, id est *breint llys* (id est, aula regia), licet rex absens est.

XXXII. Nullus autem rex habet potestatem constituendi pretium super aliquem ecclesiasticum sacris ordinibus obligatum, vel super membra, vel sanguinem, vel *saraed* ejus, vel super aliquem de suis, quia quisque ecclesiasticus, ut prædictus, habet potestatem per legem ecclesiasticam probandi in synodo quodlibet nocumentum vel damnum, quod ei laicus faciat, aut rex, aut alius. Item nullatenus talis ecclesiasticus potest compelli ad respondendum alicui extra synodum de delictis sibi oppositis.

XXXIII. Si autem talis ecclesiasticus teneat terram sub rege per debitum, de qua servitium regi pertineat fieri, in curia regis debet respondere de terra cum pertinentiis, quia regis est tota terra regni sui; et nisi inde respondeat humiliter idem, regis erit terra illa totaliter. Quamvis autem talis ecclesiasticus possit per dignitatem terræ in iudicio cum laicis esse usque ad tempus narrandi illud, nullum iudicium debet referre inter litigantes, quia non est pretium super linguam ejus in lege constitutum; per quod quisque iudex, si injuste iudicet, punietur, si confirmet iudicium injustum per vadi-
monium.

XXXIV. Cum de villarum sive agrorum terminis quæ curia contingat, contentionem curia terminabit; si ecclesia et non curia contingat, ecclesia terminabit. Postea *Bremt*, demum *hyguvarchadu*, id est *ar deffeith, ty ac odyn ac ysgubaur*. Verum, cum terminabit *maer* et *kygbellaur*, debent pro ea terminos assignare, pro ecclesia vero baculus et Evangelium. Sin autem terra litigiosa, inter litigantes in duo dividatur.

XXXV. Si regia dante licentia in rusticana villa ecclesia construatur, et in ea missæ celebrentur, et in atrio illius corpora sepelientur, extunc libera erit villa illa.

XXXVI. Si quis nomine, quo matrix fuerit ecclesiæ, iudicio terram ad illam pertinentem petierit, nonus dies mensis non est expectandus.

XXXVII. Si regis villanus rege annuente optimatis filium nutriendum susceperit, defuncto villano cum filiis æquali portione alumnus succedet.

XXXVIII. Si in terra regis cum homine ipsius homines episcopi vel abbatis inter se conflictum fe-

cerint, *diruy* (*id est*, mulcta seu mulctatio) eorum **A** et ecclesia *Yssyl* ab illo debito libera erunt, qui terris carent.

XXZIX. Septem domus episcopales sunt in *Dyved*, *Menevia*, quæ est sedes principalis in Cambria, ecclesia *Ismael*, ecclesia *Degeniam*, ecclesia *Yssyl*, ecclesia *Teylav*, ecclesia *Teutidauc*, ecclesia *Keneu*. Abbates *Teylav*, et *Teulydauc*, et *Ismael*, et *Degenian* tenentur clerici esse et ordinati. *Ebediu* cujuslibet istorum domino *Dyved* erunt, scilicet duodecim libræ, vel qui illis successerint reddant. *Menevia* ab omni debito libera manet et soluta. Ecclesia *Keneu*

XL. De furto redemptionis non fit contentio super aliquid, nisi prius fuerit *manac* cum juramento in tribus locis, in ostio cœmeterii, in ostio ecclesiæ, in ostio chori coram presbytero ipsius ecclesiæ, et hoc presbyter ille in placito domini testatus sit, cujus verbo credendum est tunc. De furto (*id est*, communicatio) *Kyssvyn* non sit contentio juramenti, id est *reith*, super aliquid, nisi prius fuerit *manac* in curia.

EDMUNDI

ANGLORUM REGIS

LEGES ECCLESIASTICÆ

(Circa annum 944.)

TITULI CAPITULORUM PARTIS I.

- I. De vitæ castitate eorum qui sacris initiantur.
- II. De decimis et censu ecclesiastico, sive primitiis seminum.
- III. De homicidio.
- IV. De eo qui monialem stuprarit, et de adulterio.
- V. De fani instauratione.
- VI. De pejerantibus, et iis qui barbara factitarunt sacrificia.

(Pars II huc nihil confert.)

TITULI CAPITULORUM PARTIS III.

- I. De homicidio.
- II. De eo qui alium oppugnarit in æde sacra, aut oppido regio.
- III. De pugnæ et homicidii mulctis.
- IV. De sanguine effuso.
- V. Gratias agit, quod eum in profligandis furibus adjuverint.

PARS PRIMA.

PROCEMIUM.

Edmundus rex ipso solemnî Paschatis festo frequentem Londini, tam ecclesiasticorum quam laicorum, cœtum celebravit, cui interfuerunt Odo, et Vulstanus archipræsul, plurimique alii episcopi, ut animorum suorum, et eorum omnium qui eis curæ sunt, consuleretur saluti.

CAPITULA.

I. Inprimis, qui sacris sunt initiati, atque ex quibus populus Dei virtutis exemplum petere debet ad imitandum, caste (ut eorum feret ordinis ratio) sive viri, sive mulieres fuerint, vitam traducunt: sin minus id fecerint, prout illorum se habent normæ, plectuntor, omni scilicet sua possessione terrena multantor vivi, et (nisi mores in melius emendaverint) mortui sacra prohibentor sepultura.

B II. Christianus quisque decimas seminum primitias nummumque eleemosynarium illum religiose pendito; qui non solverit, anathema esto.

III. Si quis hominis Christiani sanguinem effuderit, ad regium conspectum (etsi ei ærvierit) non admittitor, ni prius id sceleris, juxta ac fuerit ei ab episcopo imperatum, compensarit.

IV. Si quis monialem stuparit, aut instar homicidæ compensato, aut sacra sepultura prohibetor. Idem juris esto, si quis adulterio commisso conjugium violarit.

V. Episcopus omnis suis ipsius sumptibus domum Dei instauratione, regemque de reliquis sacris ædibus (*id quod valde est necessarium*) composite ornandis commoneto.

C VI. Qui pejerarint, aut barbara factitarint sacrificia, divinis omnibus [ni ocus resipuerint, animumque in melius emendarint] perpetuum arcentor.

(*Omissa est pars secundæ, quia ad res ecclesiasticas non spectat.*)

PARS TERTIA.

PROCEMIUM.

Ego Edmundus rex omnibus qui in ditione ac potestate mea sunt, senibus ac juvenibus, clare significo, me a scientissimis regni mei in celebri, tam ecclesiasticorum quam laicorum frequentia, studiose requisivisse, quo tandem pacto Christiana proveheretur fides. Atque nobis omnibus commodissimum visum est, ut amorem ac mutuam inter omnes benevolentiam per omnem ditionem nostram foveamus. Etenim nos omnes harum tædet quotidianarum pugnarum, et propterea ad hunc modum statuimus.

CAPITULA.

I. Si quis alium posthac interfecerit, solus cum